

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Boże, coś Polskę przez tak liczne wieki / Otaczał blaskiem potęgi i chwały

Author: Agnieszka Madeja

Citation style: Madeja Agnieszka. (2018). Boże, coś Polskę przez tak liczne wieki / Otaczał blaskiem potęgi i chwały. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 47-50). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Boże, coś Polskę przez tak liczne wieki / Otaczał blaskiem potęgi i chwały

O cytacie

To początkowe słowa jednej z najbardziej znanych PIEŚNI religijno-patriotycznych. Zyskała ona ogromną popularność po upadku POWSTANIA LISTOPADOWEGO, a po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku była brana pod uwagę podczas wyboru HYMNU NARODOWEGO.

Pierwotny tekst powstał w 1816 roku jako *Pieśń narodowa za pomyślność króla* (tytuł oryginalny: *Hymn na rocznicę ogłoszenia Królestwa Polskiego, z woli Naczelnego Wodza wojsku polskiemu do śpiewu podany*) i został napisany na zamówienie wielkiego księcia Konstantego przez Alojzego Felińskiego na cześć Aleksandra I Romanowa, który był władcą Królestwa Polskiego oraz carem Rosji. Od 1816 roku to oficjalny hymn Królestwa Polskiego, wzorowany na angielskim hymnie *God save the King*. Refren pieśni brzmiał: „Przed Twe oblicze zanosim błaganie, / Naszego Króla zachowaj nam Panie”.

Już w 1817 roku, nieoficjalnie, jako wyraz sprzeciwu wobec zaborcy, Polacy śpiewali inną ostatnią linijkę refrenu: „Naszą ojczyznę racz nam wrócić, Panie”. Do pieśni dwie zwrotki zatytułowane *Hymn do Boga o zachowanie wolności* dodał Antoni Gorecki, anonimowi autorzy zaś dołączali kolejne (w 1860 roku było ich aż 11).

W 1862 roku w zaborze rosyjskim pieśń została zakazana, a rok później stała się popularna wśród uczestników powstania styczniowego, dlatego nazwano ją *Marsylianką 1863 roku*.

Ostatnia linijka refrenu była często zmieniana, zależnie od sytuacji politycznej Polski – po odzyskaniu niepodległości w 1918 i po 1989 roku śpiewano: „Ojczyznę wolną pobłogosław, Panie”, natomiast w czasach okupacji hitlerowskiej oraz w PRL-u proszono o przywrócenie wolności Polsce: „Ojczyznę wolną racz nam wrócić, Panie”.

Pierwszą wersję muzyki skomponował Jan Nepomucen Kaszewski. Szybko jednak została ona zastąpiona melodią polskiego hejnału maryjnego z XVIII wieku *Bądź pozdrowiona, Panienko Maryjo* (na tę samą melodię śpiewa się teraz również pieśń maryjną *Serdeczna matko*).

Pieśń *Boże, coś Polskę* do dziś jest często śpiewana w kościołach podczas mszy świętych i nabożeństw.

O autorze i jego twórczości

Alojzy Feliński (1771–1820) – autor słów pieśni *Boże, coś Polskę*, poeta, dramaturg i tłumacz. Urodził się w Łucku. Do jego najśłynniejszych dzieł należy tragedia *Barbara Radziwiłłówna* napisana w latach 1809–1811, uważana za najważniejsze osiągnięcie polskiego dramatu klasycystycznego. W 1816 roku opublikował pracę na temat ortografii *Przyczyny używanej przeze mnie pisowni*, w której m.in. wprowadził literę „j” zamiast używanych „i” oraz „y”.

W 1794 roku podczas powstania kościuszkowskiego Feliński pełnił funkcje adiutanta i sekretarza do korespondencji francuskiej Tadeusza Kościuszki. W 1819 roku został dyrektorem i profesorem „wymowy i poezji” w Liceum Krzemienieckim.

Antoni Gorecki (1787–1861) – poeta, satyryk i bajkopisarz. Urodził się w Wilnie. Współpracował z czasopismami wileńskimi i warszawskimi, w których publikował swoje wiersze i bajki. Jego bajkę *Diabeł i zboże* Mickiewicz włączył do *Dziadów części III*. Gorecki pochodził z rodziny szlacheckiej, był członkiem loży wolnomularskiej. Walczył w powstaniu listopadowym i wojnach napoleońskich. Ukrywał się pod kilkoma pseudonimami, m.in. Litwanis. Od 1832 roku przebywał na emigracji, należał do najbliższego otoczenia Adama Mickiewicza (jego syn Tadeusz ożenił się z Marią, córką Mickiewicza). Ostatecznie osiadł w Paryżu.

Jan Nepomucen Piotr Kaszewski (1783–1845) to wirtuoz skrzypiec i kompozytor. Pochodził z rodziny szlacheckiej i należał do masonerii. Uczestniczył w kampanii napoleońskiej i powstaniu listopadowym. Po upadku zbrojnego zrywu przebywał w Prusach, lecz po powrocie do Królestwa nie uniknął kary za udział w powstaniu. Nie mógł podjąć pracy, więc jego jedynym źródłem utrzymania były lekcje muzyki. Do naszych czasów zachowały się nieliczne jego dzieła. Na melodii pieśni *Boże, coś Polskę* Fryderyk Chopin oparł swoje Largo Es-dur.

Nawiązania

Pieśń *Boże, coś Polskę* wielokrotnie przekładano. Była znana i śpiewana w językach: angielskim, białoruskim, czeskim, francuskim, litewskim, łotewskim, niemieckim, rosyjskim, serbsko-chorwackim, słowackim, ukraińskim; w węgierskim i włoskim – jako pieśń religijna, a wśród wymienionych tu narodów słowiańskich również jako pieśń patriotyczna. Śpiewali ją także Żydzi jako *Modlitwę Izraelitów na Nowy Rok 5622* (czyli 1861, ze słowami: „Boże, coś wielki Izraela naród...”).

W filmie Bohdana Poręby *Hubal* (1972) jest scena, podczas której oddział majora Hubala uczestniczy w czasie Bożego Narodzenia w nabożeństwie i wszyscy śpiewają *Boże, coś Polskę*. CENZURA początkowo żądała usunięcia tego fragmentu, jednak wycofała się ze swego stanowiska ze względu na osobistą interwencję ówczesnego ministra obrony narodowej generała Wojciecha Jaruzelskiego.

Warto wiedzieć

- CENZURA – zob. **Królem wybrano pewnego króla / który miał zostać królem*
- HYMN NARODOWY – zob. **Jeszcze Polska nie zginęła*
- PIEŚŃ – zob. **Miło szaleć, kiedy czas po temu*
- POWSTANIE LISTOPADOWE – zob. **Nam strzelać nie kazano*

Z opracowań

Uważam zresztą, że postawa propolska była w tradycyjnych rodzinach częścią węgierskiego patriotyzmu. Proszę sobie wyobrazić następującą sytuację: w latach 50., za czasów reżimu stalinowskiego, hymn węgierski nie był oficjalnie wykonywany – chyba że zdobyliśmy złoty medal na Igrzyskach Olimpijskich. Poza tym jednak hymn węgierski śpiewało się tylko w kościołach. Właściwie każde nabożeństwo kończyło się odśpiewaniem hymnu węgierskiego i zawsze wtedy śpiewano też po węgiersku *Boże coś Polskę*.

Węgierski łącznik... 2008

Bibliografia

Węgierski łącznik. Ákos Engelmeyer i in. odpowiadają na pytania Pawła Cebuli i Grzegorza Górnego, 2008. Warszawa.

- Zakrzewski B., 1987: „Boże, coś Polskę” Alojzego Felińskiego. Wrocław.
<http://a-pesni.org/polsk/bozecos.php> [dostęp: 15.02.2017].
http://bibliotekapiosenki.pl/Boze_cos_Polske [dostęp: 15.02.2017].
<http://dziedzictwo.ekai.pl/text.show?id=435> [dostęp: 15.02.2017].
<http://niezwykle.com/historia-boze-cos-polske/> [dostęp: 15.02.2017].
<http://www.polskieradio.pl/f1dad9da-16b6-4310-881e-7cafe4fc8dd3.pdf> [dostęp: 15.02.2017].
<https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/boze-cos-polske.html> [dostęp: 15.02.2017].

Agnieszka Madeja